

NOVA PRAVA

Uredništvo in uprava v Ljubljani,
Gradišče št. 7. — Telefon št. 77.

NARODNO-SOCIJALISTIČNI TEDNIK

Naročnina: 4 Din., za inozemstvo
6 Din. na mesec. Izhaja ob petkih.

Ljudska sodba.

Pred kratkim smo prejeli iz vrst različnega moza članek »o Radiću«, ki ga pa za enkrat nismo priobčili. To je dalo avtorju omenjenega članka povod, da je nam poslal pojasnilo, zakaj si je napravil svojo sodbo o Radiću tako, kakor je to napisal v članku.

Da slišijo merodajni krogi mnenje ljudi, ki so najboljši Jugoslovani in državotvorci, podajamo nekaj odlomkov iz tega pojasnila, da si smo tudi mi prepričani, da je vsaka beseda zastoj.

Naš prijatelj pravi: »V članku »Radić« sem izrazil osebno mnenje, opiraje se na znana dejstva. Vodila me je misel, da se pri nas ne morejo izboljšati razmere in ne more učvrstiti država, dokler vlada režim po vzorcu bizantinskih verolomcev. Saj si podkopujejo vlastodržci z nečednimi dnevnimi aferami in s tem, da ne izpolnjujejo ne obvez, ne obljub, ne dane častne besede, da tepajo najprimitivnejše socijalne pravice človeštva, ugled v narodu — vsaj to stran Drine. Danes odločujemo res v državi s pomočjo izborna plačanega vojaštva. Toda ogromen del naroda je brez upliva, ker ne pride do besede. Napadno je mnenje, da bi bil mogel Radić igrati sploh, kako ulogo v Beogradu, ako bi se udeleževal parlamentarnega delovanja. Dosegel bi bil le, da bi se bili zopet združili demokrati z radikali, kar bi bilo položaj le poslabšalo.

Sploh pa mi vse premalo uvažujemo hrvatsko gibanje in Radića. Priznam, da je Radić demagog, ki niti sam ne veruje v možnost svoje državne koncepcije. Toda mirotvorna človečanska republika je izborna agitacijsko sredstvo, diametralno nasprotno istotako pretiranemu srbskemu militarizmu. Eno kakor drugo more biti usodepolno za državo. Danes so res militaristi na krmilu, toda kako dolgo še?

Radić je »pobegnil« (če hočete) v inozemstvo, kjer razkrinkava neusmiljeno urbi et orbi nesolidne nazore in metode naših vlastodržcev. S tem spodkaplja režimu zaupanje. Saj Radić ni — kakor ostali emigranti, navaden malkontent, temveč predstavnik večje tretjine prebivalcev SHS. V tisti meri pa, kakor bo padala vera inozemcev v nas, bo padal naš kredit in že danes smelo trdim, da ne dobimo v inozemstvu niti — ficka posojila več. V tem pa tiči največja nevarnost za režim, ki se brez tuje pomoči niti leto dni ne more vzdržati na krmilu. Radikalno vlastodržstvo je zapisano smrti, ako ne pride do sporazuma med Srbi in Hrvati.

Ta sporazum pa mora biti iskren in je mogoč le na podlagi temeljite revizije ustave. Danes, pravim, da je ta sporazum še mogoč, ako se spame-tuje Beograd in NRS., ki je tokrat na vrhuncu svoje moči. Če bo pa mogoče kaj takega čez eno leto, je veliko vprašanje. Jasno je, da bodo rasle hrvaške zahteve, čimboli se bodo osvojevali Srbi s — porodico v narodu.

Da, s porodico! Veliko sem čital o tej vrsti »Jugoslovanov«, a malo verjel do najnovejšega časa, ko sem prišel v neposreden stik s to kasto. Prisiljeni po razmerah sem moral kolikor toliko občevati par tednov s takim porodičarjem, sinom morda stokratnega beograjskega dinarskega milijonarja, z mladim študentom, ki daje prav pristen primer Postopača, lenuha, zapravljivca in širokoustneža, pokvarjenega v dno duše, čigar edini življenski cilj je dobivati denar na pošten ali nepošten način in ga razmetavati. Škratav proti potrebnim in ubogim, umazan proti raznim uslužben- cem do skrajnosti, silajno pa razsipen v ničvredni družbi — vse seveda s tu- jim denarjem. Marsikaj sem opazoval na lastne oči, o čemer se mi prej še sanjalo ni, marsikaj mi je pa še izpo- polnil »nadebudni mladenič« s pripove- dovanjem o razmerah, o »vzgoji« mla-

dine v boljših krogih, o mišljenju boljših krogov i. dr. v srcu Jugoslavije. Toda o tem morda o priliki več. Toliko pa smem trditi, da so se mi v dno duše za- studili parasiti, ki odločujejo v naši državi.

To so približno vzroki, ki so mi po- tislili v roke pero, da sem svoj čas na- pisal članek o Radiću, ki žal doslej še ni zagledal belega dne.

So to premišljene besede, ki jih lahko tako sliši javnost, kakor tudi beograjska porodica. Izdalo itak ne bo nič. Gnala družba, ki gospodari danes pri nas, se briga za resnico, kakor zem- lja za lanski sneg. Upajmo, da bo pa tudi tega gospodarstva kmalu konec — ali, da se bo saj omejilo na srbske »vi- lajete«.

Tako mislijo danes poleg našega prijatelja tudi drugi poštenjaki, taka je njihova sodba, da si jim pri tem krvavi srce, ko gledajo na konec — ako ne bo pravočasno zmagala prava ljudska vo- lja.

To pa naj vzamejo naši gospodje pri vladi na znanje. Ukrenemo naj, kar je potrebno, da se narod, s tem mislimo širše plasti, zares bratsko zadovolji.

To je naša iskrena želja! — Pri tem delu hočemo tudi mi z veseljem sode- lovati.

Politične vesti.

Pred novim ponižanjem Jugoslavije.

Prvotno se je domnevalo, da pride paritetna komisija, ki je razpravljala o reškem vprašanju do pozitivnega zaključka. To se pa ni zgodilo. Italijani no- čejo priznati celo že obstoječih pogodb, ki jasno in brez pridržka določujejo po- polno suvereno reško državo in prizna- vajo jugoslovansko suverenost nad Delto in Barošem. Italijanski predlogi merijo za tem, da dobi Italija poleg Reke tudi brezpogojni vpliv na Delto in Baroš, ker se boje, da bi bil po jugo- slovanski suvereniteti nad pristanišči poleg Reke prizadet italijanski vpliv na izvoz in uvoz naše države.

Naša delegacija v Rimu je izjavila, da se sej paritetne komisije ne bo več udeleževala, ker vsled italijanske nepo- pustljivosti ni pričakovati, da bi prišlo do sporazuma. Po rapalski pogodbi je določeno, da lahko ona stranka, ki noče več podaljševati pogajanj paritetne ko- misije, prosi švicarskega zveznega pred- sednika, da on razsodi po svojem last- nem prevdaru. Te pravice se hoče sed- aj poslužiti naša država. Še preje bo pa posredoval pri italijanski vladi francoski ministrski predsednik Poincaré, da se spor sporazumno reši.

Veliko ni računati na popustljivost Italije. Temmanj, ker zbira v okolici Re- ke svojo armado, da kratkomalo po pet- najstem tega mesca, ko poteče rok za odgovor naše vlade, če se ukloni Mus- soliniju ali ne, anektira Reko z Barošem in Delto vred. Glede razsodbe švicar- skega zveznega predsednika pa Italija že sedaj izjavlja, da je ne priznava in posvoje zavija določila rapalske po- godbe.

Naša zunanja politika je prinesla do- slej sama ponižanja za naš narod. Naj smo bili še tako v pravici, močnejši na- sprotniki so s silo odločili nam v škodo. Bojimo se, da se bo glede Reke zo- dilo isto. Žalibog, da proti krivičnemu nasilju zunanjega sovražnika zaenkrat ne bomo mogli ničesar ukreniti. Toda, če bomo posvetili vse svoje sile notranji konsolidaciji in okrepitevi države, ni da- leč čas, ko bomo tako močni, da se bo- mo lahko ubranili zunanjih sovražnikov. Takrat bo prišel tudi čas, ko bomo za- htevali, da se tudi že storjene krivice popravijo.

Italija se naj nikari preveč ne veseli svojih uspehov.

Začetek parlamentarnega dela.

Parlamentarne počitnice so pri kraju. Finančni odbor je pričel s sejami in raz-

pravlja o zakonu glede povišanja taks in pristojbin. Poleg tega je predložen fi- nančnemu odboru zakon o dvanajstih za mesce oktober, november in decem- ber. Kakor je videti, bo vlada še vedno gospodarila z dvanajstinami in je malo upanja, da bi bil spravljen pod streho celoletni budžet. Tudi značilen pojav za naše neurejene notranje-politične raz- mere.

S posebno pozornostjo zasleduje vsa politična javnost gibanje klerikalne po- slanske delegacije. Doktor Korošec vstrajno pritiska na kljuke radikalnih ministrov in išče pota, kako bi pripomo- gel svoji stranki do vladnih dobrot. Ko- roševa prizadevanja pa ne gredo nič posebno v klasje. Radikali so zelo nedo- stopni in nočejo ničesar slišati o konce- sijah, ki bi segale preko vidovdanske ustave. Že danes se lahko trdi, da ne bo nič s klerikalno avtonomijo. Korošcu de- lajo pa tudi preglavice lastni pristaši, ki so proti vstopu SLS v vlado. Ekstrem- ni klerikalni pristaši trdijo, da je SLS izgubljena, kakor hitro sprejme vladne mandate. Ljudstvo bi jo v tem slučaju trumoma zapuščalo. Če že SLS ne more nadalje vstrajati v opoziciji, potem naj vsaj navidez igra še vedno vlogo opo- zicijskega, in samo prikrito podpira vlado pri kvorumu in glasovanjih. Ver- jetno je, da se bo dr. Korošec udal pri- tisku v svoji stranki in se poslužil tak- tike prikrita podpiranja vlade. Kakor je slišati, bi bili radikali že zadovoljni, če jih na ta način podpira SLS. Koncesije, ki bi jih dobila SLS za svoje zadržanje v parlamentu, bi bile predvsem gospo- darskega značaja. In prav te podpore so klerikalci posebno potrebni.

Najhuše se pa godi demokratom.

Za vsako ceno bi radi v vlado, a radi- kalci jih ne marajo. Demokrati prav za- vidajo »srečni« položaj klerikalcev, da jim bo mogoče priti do vladne podpore, katere so bili doslej navajeni demokrati sami. Demokratska stranka ni toliko združevala v svojih vrstah idejno pro- žetih pristašev, kakor predvsem ljudi, ki so poznali samo koristi od svoje stran- ke, tuje so jim bile le žrtve za ceno strankarske pripadnosti. To dejstvo se danes bridko maščuje nad demokratsko stranko. Trumoma jo zapuščajo svojčas najbolj glasni pristaši in hite k radikalo- m, ki imajo moč in koncesije v posesti. O demokratski stranki se bo kmalu lah- ko govorilo: bila je in ni je več.

Radić piše pisma na Hrvatsko, da se mu sicer osebno dobro godi po svetu, da pa vendar nikjer nihče noče ničesar slišati o tem, da bi ga podprl v boju proti beograjski vladi. Več kot gotovo je, da je Radić s svojim odhodom iz Hr- vatske napravil zelo slabo uslugo svoji stranki in da je njegova slava v zatonu.

Zelen klobuk in rožnati naočniki!

To je najnovejša uniforma za demo- kratske prvake, s katerim bodo pose- čali odslej razne narodne prireditve. To naj znači simbol »narodnega mu- čeništva« in spomin na nesrečo, da je nekoč dr. Žerjav v Ptuj izgubil svoj klobuk, dr. Pirkmajer pa naočnike. — Vsaj tako je izzvenelo vse to o priliki nedeljske skupščine CMD v Ptuj, ko demokratska gospoda pri povsem nad- strankarski prireditvi zopet ni mogla brzdati svoje strankarske žilice, ne da bi povdarjala »zaslug« demokratskih mož na polju narodnega probujanja. Ob tej priliki je namreč dr. Žerjav za- res dobil zelen, papirnat klobuk, dr. Pirkmajer pa rožnate naočnike, ker drugače ne bi moglo tako lahko priti do izraza, da imata ta dva gospoda toliko »nevenljivih« zaslug, vsi drugi pa prav nobenih. — Kakor se čuje je demo- kratska gospoda pozabila še na rdeče pero. — Ali je med demokrati in kleri- kalci kaj razlike? Prav nobene. Eni so vzeli v politične svrhe v zakup vero, drugi narodnost in pa — »naprednost«.

Militarizacija južnih železničarjev odpravljena.

Za odpravo te krivice je storila v prvi vrsti in morda tudi edina potrebne korake narodno-socijalistična stranka, prav posebno pa še njen načelnik to- variš Deržić. Tov. Deržić je opetovano osebno posredoval pri pokrajinskem na- mestniku, kakor tudi pri merodajnih krogih v Beogradu, zlasti pa pri mini- stru Jankoviću, ki mu je obljubil odpo- moč ob času, kakor se je res to zgo- dilo. Mi tega doslej nismo hoteli obe- šati na veliki zvon, a danes se lahko ugotovi.

Svetovni pregled.

MUSSOLINI TRIUMFIRA.

Italija je zmagala nad Grčijo. Zve- za narodov, kakor tudi poslaniška kon- ferenca sta kapitulirali pred Mussolini- jem in skoraj v polnem obsegu nalo- žili Grčiji za umor razmejitvene komi- sije v Janini iste kazni, kot jih je prvotno zahtevala italijanska vlada. Zelo malo so se zmenile velesile za italijan- sko zasedbo Krfa in nikdo se ni zganil, da bi se zavzel za brutalno usmrčene grške žrtve.

Italija je pokazala svojo pest Bal- kanu in imperijalistične velesile so ji aplavdirale. Sicer italijanska pest ni bila junaško dvignjena. Italija ima močno mornarico, Grška je nima; Ita- lija ima močno armado, dočim se Gr- ška armada komaj oddihuje od težkih porazov v Mali Aziji. Zato se Italija čuti tako sigurno, ker ve, da se ji Gr- ška, ki je veliko slabejša od nje, ne more upirati.

Navzlic velikim izkustvom svetov- ne vojne, navzlic svečanim proklama- cijam, da bo odslej vladala na svetu pravica, odločuje vendarle nasilje, im- perijalizem in militarizem.

In še nekaj. Italija ni mobilizirala samo radi Grčije, ki se sploh upirala ni. Italijanska mobilizacija je bila na- menjena bolj v strašilo jugoslovanski državi, da bi zatlra vsako njeno nepo- korščino v reškem vprašanju. Lah je s pestjo, ki jo je dvignil nad Grčijo, zamahnil preko Jugoslavije.

Tako je razumela italijansko raz- boritost proti Grčiji vsa evropska jav- nost. Italija hoče dominirati na Jad- ranu, kakor tudi v Sredozemskem morju. Sicer prihaja pri tem v mal ne- sporazum z Anglijo in Francijo; toda kaj, ko sta pa Anglija in Francija za- posleni za reparacijami in s tem zdru- ženimi problemi in nimata moči, da bi jo posvečali nekoliko bolj tudi svobodi morja, ki veže Balkan z ostalim svetom.

REŠKO VPRAŠANJE.

Reško vprašanje je zaenkrat še za- vito v pajčolan. Iz vsega se pa vidijo one konture, ki smo jih mi že označili. — Saj drugače ne gre in tudi drugače biti ne more! — Reško vprašanje je za nas rešeno — v prilog Italiji. — Saj gre Italijanom vse po načrtu. To pa zato — in to mora priznati vsakdo — ker imajo Italijani precej dobrih mo- žganov. Vedno dve muhi: grško-itali- janski spor in jugoslovansko-italijanski spor itd. Z enim groze drugemu. Kar jim ne ugaja, kratkomalo odklonijo in to zanje enostavno obstoja. Kaj po- godbe, kaj konvencije, kaj društvo na- rodov, kaj ves ostali svet! In mi si mo- ramo pustiti vse dopasti, ker nimamo onega ugleda, ki bi ga lahko imeli. In kdo nam jemlje ugled? To smo že po- vedali nešteto krat in povemo zopet da- nes na drugem mestu.

PONOVI POTRESI NA DALJNEM VZHODU.

Japonsko je pretresel zopet gro- zovit potres, ki je neki porušil še dru- ga mesta po raznih otokih. Tudi iz In- dije prihajajo preko Londona vesti o hudih sunkih v Kalkuti, Bengali in dru- god. Človeških žrtev je zopet mnogo.

Socijalna politika.

Samo mi...

Marksisti, tako komunisti kot socijalni demokrati, se prav radi postavljajo na vzvišena mesta in si bahaško trkajo na svoja nejuška prsa, da ni nikogar drugega na svetu od njih, ki bi bolje razumel delavska vprašanja in umneje razlagal socijalizem. Posebno »Glas Svobode« je mnenja, da je edinozveličavni nauk za proletarijat Marksova teorija o zgodovinskem materializmu in da se nihče ne sme nazvati socijalista, kdor do zadnje vrste ne priznava vsega, kar prorokuje dr. Milan Lemež. Komunisti s svojim »Glasom Svobode« popolnoma pozabljajo, da so pripadniki marksizma v ogromni manjšini zastopani med socijalističnim delavstvom v Ameriki, Franciji in Angliji, to je v deželah, ki imajo za seboj najrevolucionarnейše proletarske zgodovinske dogodke. Gospodje komunisti popolnoma pozabljajo, da je na svetu vse polno socijalistične (ne mogoče buržujske) literature, ki je znanstveno ovrgla bistvene trditve Marksa o delu in kapitalu in da je ta socijalistična in obenem protimarksistična literatura pokazala proletarijatu nova pota v dosego njegovih ciljev v boju proti izkoriščevanju in izkoriščevalcem. Toda kaj se hoče. Komunisti z dr. Lemežem vred gonijo naprej svojo pesem, postavijo vsepovsod malika Marksa (prav nič drugače kot katoliška cerkev svoje svetnike), zagovarjajo premagane dogme in uganjajo naduto demagogijo o namišljeni izključni upravičenosti svojega socijalizma. Pri tem pa frazarijo ter mislijo, da govore znanstveno. V svoje besedičenje so tako zaljubljeni, da mislijo, da ni nikogar drugega na svetu, ki bi se tudi lahko nazival socijalist. Če bi le enkrat spoznali, kako so pri vsem tem tudi smešni...

Kaj je socijalizem?

Za socijalistično se smatra tisto smer, ki ima za končni cilj odpravo privatne lastnine produkcijiskih sredstev. Ali pozitivno povedano: socijalizem predvideva osebni dohodek iz dela in ne iz premoženjske lastnine. Vsi ti, ki gredo za tem ciljem so socijalisti; to zasedujejo tudi narodni socijalisti. Socijalizem se pa deli v ideološki in evolucijski socijalizem. V prvo skupino spada tudi etični socijalizem v drugo marksizem. Ideološki, etični socijalizem je narodni socijalizem. To smo povedali zato, da se gospodje okrog »Glasa Svobode« in »Zarje« lahko pouče, kje naj iščejo upravičenost, da se narodni socijalisti nazivajo socijaliste. Sicer še vedno dvomimo, če bodo mogli razločevati socijalistične pojme v evoluciji in etiki, ker so vse preveč enostransko vzgojeni

po dogmatiki svojih zmedenih učiteljev. Poskusijo naj pa vendarle. Mogoče spoznajo po pridnem učenju, kaj je pravzaprav narodni socijalizem. Samo pri socijalističnem učenju ne smejo biti nadi in domišljavi. Socijalistična znanost teh dveh nečednih človeških lastnosti ne pozna!

Kaj so dosegli komunisti?

S svojo batinaško in nestrpljivo takotiko so razbili delavske organizacije, onemogočili so vsak delavski razmah v državi, diskreditirali socijalizem, pognali delavstvo na Zaloško cesto, da so padle nedolžne žrtve radi nepremišljenosti dr. Lemeža in končno uprizorili štrajke, ki so se zaključili navadno z neuspehi. In ti zmedarji in razbijalci delavske solidarnosti se še upajo nastopati kot odreditelji proletarijata! Poleg tega pa dele drugim nauke, kaj so pogrešili v borbi za delavsko stvar! Žalostno je za tisto peščico proletarijata, ki še vedno trpi v svoji sredi komunistične zgaranje, ko vse njihovo ravnanje in preteklost dokazuje, da bi se bili morali že zdavnaj izločiti iz poštene proletarske družbe.

Lepo piše »Glas Svobode«!

V zadnji številki pravi »Glas Svobode«: »Slovenski klerikalizem ni nič drugega, nego infamna buržuazna reakcija, pobarvana s katolicizmom«. Lepo pišejo gospodje komunisti, vendar po besedah se le ne ravnaajo. S klerikalci, z buržuazno reakcijo sede v ljubljanskem občinskem svetu in brez sramu dopuščajo, da klerikalci gospodarijo nad ljubljanskim proletarijatom. Zelo nedosledni ste, gospodje! Vašim besedam ne odgovarjajo vaša dejanja!

Poročila z dežele.

Maribor. Korupcija na mestnem magistratu. Kot opazovalci dogodkov na magistratu smatramo za svojo dolžnost, spregovoriti o tej zadevi odkrito in sicer: Situacija na mestnem magistratu postaja vedno bolj reakcionarna. Glavna krivda vsemu temu pa leži v kompromitiranosti nekaterih ravnateljev zlasti višjega ravnatelja g. Koehlerja, kateri je izgubil ves svoj ugled s svojim popivanjem, bodisi v ali izven službenega časa. Mimogrede bodi omenjeno, da si je dajal ta dični gospod od svojih podrejenih organov donošati opojne pijače v svoj urad, ne da bi jim vrnil denar, ki so ga iz svojega za to izdali. O drugih slučajih niti ne govorimo, marveč preidemo kar dalje k zadevi njegovega najintimnejšega prijatelja pisane družbe g. Ježa, ravnatelja vojaškega oddelka pri tem magistratu. Gospod Jež je znana kapaciteta že iz svojih dijaških let, ko je bil radi nemoralnega vedenja izključen, za-

prt radi motenja vere; v preiskavi radi neopravičene prodaje drž. lesa in kršenja zakonske zvestobe. Spozabil se je pred letom časa celo tako daleč, da je odnesel gospej Kukovič na Aleksandrovi cesti 18 brožo v vrednosti 800 kron. In s tem človekom je g. Koehler najraje občeval in ga protežiral v službo ravnatelja zgoraj označenega urada. Kot tak je g. Jež neopravičeno dvignil pri mestnem magistratu selitvene stroške za svojo ločeno ženo v iznosu 5000 kron, nadalje si je dal izplačevati za svojo ločeno ženo in štiri otroke draginsko doklado, do katere ni bil opravičen. Vrh tega pa je bil še tako pederzen, da je v svoji vinjenosti pripovedoval, da je njegov kolega Koehler za vse to vedel, toda da mora molčati, ker se boji, da ga Jež ne izda, kako je izdajal domovinske listine osebami, ki sploh niso bili naši državljani. — Pozivamo torej občinski svet, da zadevo temeljito preišče, da se krivci ne bodo smejali v pest ter še nadalje počeli, kar se jim poljubi.

Opazovalec.

Strokovni vestnik.

Rudarska stavka.

Rudarska stavka traja dalje. Trboveljska družba se pod nobenimi pogoji noče udati, kar je samoposebi umevno, ker ima za seboj mogočno zaščitnico — celo kapitalistično vladlo. Delavstvo se kljub pomankanju in hudi bedi drži strogo disciplinirano. Le v Kočevju so se pod težo hudega pritiska vsah oblasti in šikan od strani oprod trboveljske družbe udali in šli na delo. Pa tudi tam imamo zabeležiti lepe čine solidarnosti in poštene vstrajnosti. Te dni je iz Kočevja odšlo precejšnje število rudarjev, povečini oženjenih, na delo v Srbijo. Vsakega poštenega narodnjaka je bilo sram v dno duše, ko je gledal za odhajajočimi domačini, dobro vedoč, da zasedejo njihova prazna mesta zopet »ljubitelji« našega naroda, kot je n. pr. Nemec inž. Keck. Ne smemo se več čuditi, da raste Nemcem v naši državi greben in da bodo zopet pričeli vihleti svoj bič po pohlevnih »windischerjih«.

Upajmo, da bo Trboveljska družba uvidela svojo zmotno politiko in da se bo čimprej uvedlo pri tej družbi zopet normalno stanje in da ne bo ne enega rudarja, ki bi radi te stavke kaj trpel. Vsi odpuščeni bodo morali biti brezpogojno sprejeti na delo. Delničarji družbe naj poiščejo krivce stavke med svojimi ravnatelji in tem naj rekomandirano pošljejo svoja odslovljena pisma.

Tovariši! Ali ste pozabili na stavkojoče rudarje? Še vas je mnogo, ki ste prezrli njihovo bedo in pozabili na tovariško dolžnost. Vsi, ki še niste darovali, storite to čimprej. Pošljite svoje prispevke v taj-

ništvo NSSZ, Narodni dom. Tovariši! Vsaka malenkost je dobrodošla. Dobro situirani tovariši, sezite globlje v žep in darujte žrtvam stavke, darujte gladojučim otrokom in materam. Pomagajmo si bratsko, vsi za enega, eden za vse. Tovariši, darujte!

Blejska Dobrava. Tukajšnja podružnica NSSZ ima zopet zabeležiti lepo število novih članov. Delavstvo prihaja polagoma do spoznanja, da so jim razne »internacionalne« samo na kvar in da smejo pričakovati boljše bodočnosti le v narodnem in socijalnem razvoju. Da seznani stare in nove člane s položajem delavstva, sklicuje podružnični odbor za nedeljo 23. t. m. izredni članski sestanek, ki se bo vršil v prostorih hotela »Stol«. Že v naprej opozarjamo vse člane in prijatelje organizacije na ta sestanek.

Jesenice. Tudi pri nas imamo zabeležiti v zadnjem času napredek. Dolgo se nismo oglašili, danes pa storimo to z veseljem. V nedeljo 23. t. m. se bo vršil članski sestanek, na katerega že v naprej vabimo vse tovariše. Kraj in čas priobčimo v prihodnji številki in bomo tudi plakirali. Tovariši! Čas je, da dvignemo svoj glas in pričnemo obenem z resnim delom.

Izredni občni zbor NSSZ v Litiji. Z veliko ofenzivo so se vrgli komunisti na delavstvo litijske predilnice, hoteč ustanoviti novo komunistično »nezavisno« organizacijo in uničiti NSSZ. Zelo dno leti so imeli špijone v naši organizaciji in celo v odboru, ki so dobro pripravili teren za splošen napad. Pa kakor se vidi, je komunističnega tam-tama že konec, ker so se že s svojim prvim »uspehom« onemogočili sami. Med izvoljenimi tovarniškimi zaupniki so bili tudi komunisti, ki so mesca aprila odpovedali podjetju kolektivno pogodbo, katero je pred dobrim letom izvojevala NSSZ. Izdelali so sami nov osnutek kolektivne pogodbe brez sodelovanja naše organizacije in s tem tudi započeli nova pogajanja. Pri pogajanjih so se pa izkazali kot pravi mojstri in zastopniki delavstva ter dosegli le to, da je danes litijsko delavstvo brez vsake kolektivne pogodbe. Delavstvo je upravičeno razburjeno, ker še nikdar ni bilo tako tepeno, kot sedaj, ko so ga zastopali komunisti. Da je bilo vodstvo naše organizacije čuječe in da je gledalo na prste tem ljudem, je razumljivo in zato tem lažje povedalo delavstvu golo resnico. Vodstvo NSSZ je sklicalo za petek 31. avgusta t. l. ob 2. uri popoldne izredni občni zbor v Litiji, katerega bi se bili tudi prav radi udeležili glavni komunistični kolovodje, a ko so izprevideli, da so jim tla vendarle prevročja, so jo odkurili. Na občnem zboru je poročal predsednik tov. R. Juvan o položaju predilniškega delavstva, o mezdah pogajanjih in o »vzor-nem« poslovanju komunističnih zastopnikov v Litiji. Obširno in stvarno poročilo je vse navzoče delavstvo navdušeno odobrilo, istočasno pa soglasno obsodilo metode in

Nov kmetijski razred.

(Iz R. Avramovičevega dela: »Bodočnost sovjetske Rusije«.)

Ruski kmet je neuk in pasiven. Od njega ni pričakovati, da bi zavestno zasledoval gotove politične ideale. Novembra 1917 je bil zato navdušen za boljševike, ker so mu oznanjali mir in obljubovali zemljo. Seveda so bili kmetje pozneje nekoliko razočarani. Voja se je pričela znova in tudi sveta od veleposestnikov niso dobili mirnim potom. Bilo pa je prepozno. Komunisti so že trdno zavzeli svoje pozicije in razvnela se je ljuta borba z upornimi carističnimi generali ter z njimi zvezanimi bivšimi veleposestniki. Kmetje so se nahajali pred vprašanjem: Denikin ali komunisti. Če podpirajo Denikina se oproste komunistov, vendar pa izgube velik del posesti, katere so si pravkar osvojili. Če podpirajo boljševike, se jih oropa večji del žetve, vendar jim ostane prisvojena zemlja. In zadnji argument je obveljal. Kmetje so podpirali boljševiško vladlo, sicer bolj pasivno kot aktivno, pa podpirali so jo vendarle — navzlic vsemu.

V tem je iskati tudi vzroke, zakaj se lahko toliko časa vzdrži sovjetska vlada. Sovjetska vlada je rešila zgodovinsko nalogo ruskega kmetkega vprašanja. Uničila je fevdalizem in je izravnala s tem pot za malomeščanski razvoj.

Subjektivno so boljševiki gotovo drugo nameravali. Boljševiški cilj je bil: od socijalne svetovne revolucije pri-

speti do komunizma. Če so ga zgrešili, niso temu toliko sami krivi, kot dejstvo, da se zgodovina prav malo briga za subjektivne želje in ideale političnih strank. V času francoske revolucije so se borili kmetje in delavci, ramo ob ramo za svobodo, enakost in bratstvo in za Rousseaujeve ideale. Pozitivni zaključek njihovega boja je pa bilo Napoleonovo cesarstvo in pozneje republika bankirjev in tovarnarjev. Tako so šli boljševiki v Rusiji v boj pod rdečim praporom socijalizma za ideale Karla Marxa. Vendar je imel ruski kmet, ki jim je sledil z rdečimi kokardami v vojaških uniformah, čisto druge stvari na vidiku. Ruska revolucija ni bila le največja agrarna revolucija, ampak tudi največja prevara v svetovni zgodovini. Ruski kmet je dosegel, kar je hotel doseči. Naprej pa ne gre. Ob pasivnem odporu ruskega kmeta se bodo razbile vse papirnate resolucije in fantastične utopije komunističnih voditeljev.

Ruski kmet smrtno sovraži komuniste, ne nasprotuje pa revoluciji, ki ga je osvobodila okov veleposesti. Ruski kmet noče več nazaj pod carjev jarem ali veleposestnika. Ruski kmet hoče ekonomično prostost, industrijske izdelke, vpliv na vladlo. Ruski kmet pa ne pozna vrednosti demokratičnih institucij, ne vrednosti politične prostosti. Zavedni demokrat ruski kmet gotovo ni. Na njegovo pasivno, vendar mogočno pomoč pa računa lahko vsakdo, kdor mu more dati gospodarsko prostost in cenene industrijske izdelke.

(Konec.)

V. K.

V Bosni.

Ko sem bil pred vojno, baš ob času umora Ferdinanda v Bosni, sem prinesel domov slabo sliko o tem ponosnem delu naše domovine, ker sem imel s takratnimi avstrijskimi biriči prave križe in težave ter mi je bil radi tega otežkočen vsak podrobni vpogled v bosansko življenje. Letos sem svoje počitnice porabil v to, da si pobližje ogledam življenje naših Bosancev in sem zato obiskal svoje sorodnike in prijatelje v Bosanski Dubici.

Pot do Dubice je bila razmeroma kratka, ker sem naletel v vlaku na dobro družbo, kateri se je pridružil tudi neki Hrvat, ki nas je s svojim zdravim humorom zabaval celo pot. Tako nam je pravil, da je takoj po prevratu potoval v Slovenijo, da bi se prepričal, kako izgleda Slovenija v svoji svobodi. Na potu v Ljubljano je vprašal železničarja, kako jim kaj gre sedaj, ko so svobodni in nimajo nad seboj Švabov. Odgovor se je glasil: »O pri nas je sedaj vse slovensko, nič ni več nemškega. Vse postaje so dobile slovenske napise in tudi mi govorimo vsi slovensko.« Pozneje ga je vprašal, če dosepejo kaj kmalu v Ljubljano. »O ja, če v Steinbrücku ni dost verspätunge smo v sechs ur dreisig u Lublan.« Pa se je zasmel naš dobričina Hrvat in zatrdil, da je res takoj videl, da je vse slovensko. Pa to le mimogrede.

V Zagreb smo dospeli ravno po evharističnem kongresu in bili priča

pretepom pred kolodvorom, kjer je na odhode raznih vlakov čakalo nad 10.000 ljudi. Z pestmi in bunkami so si »krščanski« ljudje delali pot na peron. Kaj pestra in smešna je bila slika, ko smo videli med njimi ljudi, ki so si s cerkvenimi banderi in križi delali pot in suvali množico. Ob tej priliki sem opazil, da je Zagreb bil odet v izključno hrvatske trobojnice. Celotno sem prehodil in vse glavne trge, a povsod le hrvatske trobojnice, čeravno je bilo v Zagrebu poleg nešteto drugih, tudi par sto Slovencev. V Ljubljani je bilo za časa katoliškega shoda to drugače.

Brez vsake zamude je vlak dospel v Dubico in takoj me je sprejel pristni turčin Šuljo na svoj voz in me peljal do čuprije pred Bosansko Dubico, ker so takrat ravno most popravljali. Med potjo mi je pravil, kako je sedaj vse lepše in prijaznejše, odkar ni več onih »švapskih bajuneta«. V lepi, sicer mali Bosanski Dubici sem imel pravi užitek, ko sem po tolikih letih zopet posedal po prijaznih turških kafanah in pil »fildjan« prave »turske kafe«. Ljudstvo je tam nadvse ljubeznjivo in posebno ljubeznjivo postreže došlim tujcem. Drugi dan sem od glavnega »hodže« dobil dovoljenje, da si smem ogledati džamijo in na vratih prisostvovati njihovim molitvam. Tudi to je za tujca, ki še ni videl turške cerkve nekaj izrednega. Turške vere pa sam ne bi hotel biti, ker se je treba pri molitvi preveč klanjati in pripogibati. Nad 60 let stari starčki so se tako gibčno klanjali, kot morejo pri nas to le najmlajši. Seveda se shajajo k

demagogijo »neodvisnih« komunistov. Nato se je izvolil nov odbor. Soglasno so bili izvoljeni sledeči tovariši: predsednik: tov. Pavel Mužga, podpredsednik tov. Kolenc Pavel, tajnik tov. Izgoršek Ivan, blagajničarka tov. Mandelj Pepa; odbor: Jošt Beti, Bizjak Andrej, Ambrožič Nace, Pregelj Pepca, namestnika: Tišler Franc, Kastelic Frančiška; pregledovalci računov: Repovž Mici, Tišler Mici, Jelničar Rudolf. — Naša organizacija se bo slej ko prej borila za pravice litijskega delavstva, obračunala bo pa tudi z raznimi hujskaci in razdiralci delavske sloge.

Litija. Veliki rompopom naših sodelavcev, komunistično pobarvanih, je pri kraju. Nebesa obljubljena delavstvu so se prelevila v pekel. Vse, ki je prej blagoslavljalo »odrešnike« komuniste, jih danes proklinja, ker so odvzeli delavstvu še ono malo pravic, ki si jih je pridobilo v dolgoletnih bojih. NSSZ je zopet ona organizacija, v katero se vsi zaslepljeni vračajo, ker dobro vedo, da le od te smejo pričakovati res prave zaslombe. Želimo, da čimprej izginejo od nas taki dobrotniki, ki rešujejo naša vprašanja v znamenju lažne komunizma.

Zagorje. Štrajk premogarjev traja nemajno dalje in se ne vidi še na nobeni strani kake popustljivosti. Kapitalisti se vesele delavske bede in mislijo, da bo vedno tako. Bridka prevara! Tak brezobzirni boj poveča dnevno sovraštvo do kapitalističnih mogotcev ter zapušča v delavčevi duši vtise, ki se nikdar ne izbrišejo. »Kdor veter seje, vihar žanje,« pravi pregovor, nanj naj bi ti ljudje mislili. — Pri nas je bilo že nekaj aretacij, zakaj, se prav nič ne ve. Gotove gospode to veseli, ker hočejo dokazati, da se stavka za kaj drugega, kakor za izboljšanje plače, kar pa ni res. — Tudi nekaj žanjic, ki so zasmehovale neštrajkujoče paznike, so razgnani. — Inženir Lapornik je kot namestnik ravnatelja zagrozil vodstvu tukajšnje steklarne, da ji takoj odtegne premog, če ne odpusti vseh premogarjev, ki so bili začasno tam zaposleni. Bilo jih je kakih 15; in vsi so bili takoj odpušteni. Tako postopanje pa menda ni čisto v redu, kajti obstoji baže neki zakon, in sicer ravnosti, po katerem so bile ovadene že omenjene žanjice. Zakon naj bo za vse enak! Če se ne bo v tem oziru nič ukrenilo, bomo izpregovorili o tej zadevi še enkrat. — Tudi Kasal je bil baže prisiljen, da je odpustil premogarje. — »Oklo za oko, — zob za zob,« — tako stoji menda tudi nekje zapisano!

Polzela. V naši strojilni, lesni in kemični tovarni d. d. se zopet dogajajo nove stvari. Tako se je, kakor se sliši, zopet vršila neka preiskava in sicer s strani finančne oblasti, ki je razkrila nedopustno postopanje, ki kaže, kako se tuji gospodje znajo okoristiti na nezakonit način na račun delavstva in države. Skoro bi že bil čas, da merodajni krogi uvidijo, kako skrajno škodljiva je velika popustljivost napram tujerodnim nastavlencem za naš narodni

element in za državo samo. Vprašati bi bilo pa tudi »narodno« solastnico tega podjetja, kaj pravi k početju madžarja inž. Lacoota in pa Nemca Posta in da li soglašajo s tem? Delavstvo zahteva enkrat za vselej temeljitega in korenitega razčiščenja v tem podjetju. Obljubila pri tem, da ne bo mirovalo, dokler se razmere ne uredijo.

Iz stranke.

Seja osrednjega izvrševalnega odbora NSS se vrši v nedeljo, dne 16. t. m. ob 10. uri dopoldne v Narodnem domu v Ljubljani. Dnevni red: 1. Poročilo predsedstva. 2. Politični položaj. 3. Skupne akcije pri mezdah gibanjih in naše stališče. 4. Strankine zadeve. 5. Slučajnosti.

Nastop NSS v Murski Soboti. Brat »Nove Pravde« v Murski Soboti, »Naš dom«, poroča o nastopu naše stranke o priliki protestnega zborovanja 4. t. m. proti ukinitvi meščanske šole v Murski Soboti. V imenu naše stranke je govoril tovariš dr. Slavko Vesnik, ki je žel za svoja izvajanja ter za izražene zahteve NSS v korist naših bratov Prekmurcev, za procvit njihove kulture in izboljšanja gospodarskih in socialnih razmer, obilo prisrčnega priznanja. — »Predpogoj vsega tega je izobrazba našega ljudstva, ki vodi pred vsem delavca do idealne socialistične države enakopravnosti in enakosti,« je dejal tov. dr. Vesnik ter zaključil svoj govor z besedami: »Zato je narodno-socialistična stranka tudi odločno proti ukinitvi meščanske šole v Murski Soboti!« — Resolucija, ki jo je po svojem govoru prečital dr. Vesnik je zbor z navdušenjem soglasno sprejel.

Živahno gibanje NSS. Posebno živahno in razveseljivo je opažati zadnje čase gibanje naše stranke v Prekmurju, v celjskem in novomeškem okrožju. V prvi vrsti je to zasluga naših tamošnjih tovarišev voditeljev. Na drugi strani pa ljudje tudi že sami uvidevajo, kdo je odkril njihov prijatelj in pravi nesebični vodnik. Ljudstvo je spoznalo nemoralo kapitalističnih meščanskih strank, kakor so demokrati, radikali in klerikalci, zlasti pa tudi nemoralo raznih internacionalnih socialistov in komunistov, katerih voditelji so po hrbtih svojih volilcev zlezli tako visoko, da so se mogli obesiti za vrat raznim kapitalističnim vladnim strankam, za kar so prejeli in še prejemajo mastne odkupnine. Ljudstvo je spoznalo, da je bilo prodano od teh pijavk, ki ga izkoriščajo po današnjem vzorcu. Ljudstvo to občuti! Nič ne pomaga noben protest, noben štrajk proti krivicam! Vse se zadušilo! — In narodno-socialistična stranka je vse to gledala; ostala je na obzorju čista, neomadeževana. Branila je, kar je bilo v njeni moči, zahtevala je pravico, uveljavljala svoj program. In ljudstvo je spoznalo tudi to, zato se te stranke oklepa znova prav tako, kakor takrat, ko se je ustanovila. To znači, da ne pademo, kakor bi že-

leli naši nasprotniki in da bomo zrasli v veliko mogočno stranko, v kateri bo naše delovno ljudstvo zares našlo zaslombo.

Tedenske novice.

JDS-arska smola in polom v Ljubljani. Oni g. Bajželj, ki je nedavno prešel v radikalni tabor in zapustil jutrovske »armado«, je bil dotlej predsednik krajevne organizacije demokratske stranke v Spodnji Šiški. Njegov naslednik je postal g. Adlešič, žel. uradnik, ki pa je predsedoval šiškarskim demokratom prav malo časa. Tudi njemu se je zaljubilo po radikalnem kruhu ter je pred nekaj dnevi storil korak po vzorcu svoje ga prednika ter odšel med radikale. Tako sta prišla prijatelja zopet skupaj ter bosta zopet lahko sem in tja pod skupno streho zvrnila kako četrtinko. — Tako odpada list za listom tudi pri »nepremagljivi« demokratski stranki. Ti lističi zatrjujejo, da gre JDS zares v franže. — Hudomušni ljudje govorijo celo, da se Seidl vsiljuje klerikalcem, odkar mislijo v Šiški na lastno faro, Cimerman pa da hoče k NSS.

Demokrati dementirajo! — Poročila raznih listov o krizi demokratskih dnevnikov v Zagrebu, ki bodo prenehali izhajati, ker jim je pošel cvenk, so pričeli demokrati dementirati, kakor hitro so prišli do sape in so mogli še enkrat pregledati vse skrivne predale raznih demokratskih bank, v katerih so bili shranjeni fond dvomilijevskega izvora. Mogoče, da so še kje našli kak milijonek, ali pa ga ustavili na kakem drugem potu ter ga dirigirali pomoči potrebnim listom. To pa na stvari nič ne izpremeni. To je samo injekcija v skrajni sili, da se s tem bolnikom podaljša za par tednov življenje. — Gre za to: Jeli kaka sila na svetu, da podre demokratske »trdnjave«, ali je ni? Precizen odgovor na to bo dala bližnja bodočnost. Mi pa že danes lahko trdimo, da je ta sila na svetu — in to je cvenk, ki ga tudi demokratom še primanjkuje. — »Jutro« naj bo kar lepo tiho, sicer bomo drugič glasneje in natančneje povedali, koliko milijonov ima letnega deficita.

34. Glavna skupščina Ciril-Metodove družbe v Ptuj se je vršila 8. t. m. v znamenju 15 letnice žalostnih ptujskih dogodkov na zelo slovesen način. Ta slavnost bo ptujskim izvestnim krogom gotovo ostala v spominu. Slovenski Ptujčani so letos popravili krivico, ki se je našim skupščinarjem zgodila pred 15 leti od strani avstrijskih hajlovcev in domačih ponemčurjenih poturic. Zastopstvo slovenskega Ptujja je storilo vse, da dostojno sprejme stare znance. Župan Lozinšek in podžupan, naš tovariš Blažek, sta goste pozdravila in sprejela v imenu mesta. Udeležba je bila zelo velika. Nad vse lep je bil sprejem po mestu. Veličastno je bilo zborovanje, po katerem se je vršil banket. Med drugimi je pri banketu nazdravil tudi podžupan g. Blažek, čegar temperamentnemu govoru so sledila živahna pritrjevanja in mogočen aplavz. — Popol-

dne in pozno v noč se je vršila narodna zabava v mestnem parku.

Nova podružnica Družbe sv. Cirila in Metoda. V kopališču Slatina Radenci se je v nedeljo 2. t. m. ustanovila podružnica družbe sv. Cirila in Metoda, pri kateri vsi naši tamkajšnji somišljeniki pridno sodelujejo. Predsednikom je izvoljen kopališčni zdravnik dr. Sedlaček. — V spomin sovražnega napada na Ciril-Metodarje v septembru leta 1908 v Ptuj, se je na občnem zboru zbralo pet kamnov po 200 K to je 1000 K.

Konec stavke v delavnicah juž. železnice. 10. t. m. so se javili na delo vsi delavci. Veliko je sprejetih v delo, dosti je pa tudi odpuščenih. Dosegli niso ničesar, kakor je bilo pod daniimi razmerami vnaprej pričakovati. Vzrok temu je to, da se je mariborsko delavstvo pustilo voditi od ljudi, ki so iskali svoje strankarske koristi, ter da so bili na delu razni intriganti in denuncijanti demokratskega, radikalnega, internacionalnega in komunističnega kalibra. — To je zopet ena šola več za ljudi, ki si bodo znali vravnati svoje težnje v bodoče po drugi poti. — O stvari sami še izpregovorimo.

Bankovci drž. izdaje po 10 Din. (40 K) med občinstvom imenovani tudi kovači — se vzamejo iz prometa. Barva teh bankovcev je na strani s sliko kovača pri delu, modro-siva, nasprotna stran bankovca je modre barve ter se na levo in desno preliva v rožnato. Za te bankovce, ki se jemljejo iz prometa, se dobiva v zameno popolna vrednost v drugih bankovcih. Do 10. februarja 1924 jih izmenjuje Narodna banka in vse njene podružnice. Po 10. februarju do vstetega 10. junija 1924 pa se bodo mogli zamenjati samo pri Narodni banki v Beogradu. Po 10. juniju 1924 izgube »kovači« vsako vrednost in jih tudi ne bo mogoče več zamenjati. — Komur izmed cenjenih čitateljev pri sedanjih »idealnih« razmerah preostajajo, naj pazijo, da ne zamudi roka za zamenjavo.

Odbor za Malgajev spomenik v Guštanju pozivlja vsa narodna, kulturna in humana društva širom kraljevine, da prisostvujejo slavnostnemu odkritju spominske plošče pok. poručniku Francetu Malgaju v Guštanju v Mežiški dolini. — Slavnost se bo vršila 5. maja 1924. Jeta. Društva, ki bodo prisostvovala, naj sporoče po možnosti število svojih udeležencev do konca marca 1924 odboru v Guštanju, da bo mogoče preskrbeti posebne vlake ob slavnostnih dneh in vse drugo potrebno. Obenem pozivamo, naj se vsi bojovníki iz Malgajevе čete pismeno zglašijo pri Odboru za Malgajev spomenik v Guštanju, kajti na dan odkritja plošče bo Malgajeva četa zopet nastopila. — Prosimo, naj blagovole ponatisniti ta poziv tudi ostali naši časopisi v državi. —

— Čevlje kupujte od domačih tovarnov tvrde Peter Kozina et Ko., z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1.

Gospodarstvo.

Koliko je vreden dinar?

	Prejšnji teden	Ta teden
	dinarjev	
100 švic. frankov stane	1670—	1720—
100 franc. frankov	525—	540—
100 laških lir	412—	406 5
100 čeških kron	277—	282 5
100 nemških mark	0 0002	0 00085
100 poljskih marke	0 0395	0 03956
100 avstrijskih kron	0 134	0 1348
100 ogrskih kron	0 45	0 53
100 bolg. levov	90 18	91 16
100 dolarjev	9250—	9375—
100 angl. funtov	42350—	43000—

Razpredelnico čitajte tako: Kdor hoče kupiti n. pr. 100 bolg. levov, mora dati zanje ta teden Din 90,18, pri tem ko bi bil plačal prejšnji teden Din. 91,16.

Curiška borza.

	11. septembra	4. sept.
	švicarskih frankov	
100 dinarjev	je stalo	5 95 5 90
100 franc. frankov	31 82	31 27
100 laških lir	24 82	23 60
100 čeških kron	18 6625	16 50
100 nemških mark	0 000009	0 00004
100 poljskih	0 0023	0 0023
100 avstrijskih kron	0 00785	0 0078
100 ogrskih	0 03	0 03
100 bolg. levov	5 40	5 30
100 dolarjev	557 59	454 25
100 angl. funtov	25 32—	25 17

Kdor je hotel 11. septembra kupiti na curiški borzi n. pr. 100 bolg. levov, je moral dati zanje 5 40 švic. frankov; pred enim tednom je stalo 100 bolg. levov 5 30 švic. frankov.

molitvam le proletarci, medtem ko bogatega Turka redko vidiš, da se potruji v božji hram.

Bosanska Dubica je čedno mesto. V sredi ima glavni trg, kjer je najmanj deset turških kavarn druga poleg druge. Na trgu samem prodajajo okoličanke vse domače potrebščine. Največ je bilo naprodaj dinj ali lubenic. Za 6 dinarjev se dobi že tako velika lubenica, da jo ima nekaj oseb dovolj. Poleg »kafan« so navadno gostilne. »Rakija« je tudi v Bosni letos draga. Lani ni bilo dobrega pridelka in še tega je bilo jako malo. Letos kažejo slive mnogo boljše, zato bo prihodnje leto več in tudi cenejše slivovke. V mestu samem sem se seznanil s stražnikom Šimo, ki mi je bil potem kaj dober prijatelj in voditelj po mestecu.

V bosanski šumi Kozari.

Imam strica, ki je zaposlen v Kozari in zato me je pot peljala do njega, kar mi pa ni bilo nič žal. Rano zjutraj sem se vsedel s sestrično Anko na šumsko železnico »Une za industriju drva«, ki nas je peljala do tkzv. »dvanajstog«, kjer smo izstopili in šli skoro štiri ure peš preko Pašinog konaka in Kalvarije v Mlječanico. Celo pot nič drugega kot gost gozd, iz katerega odmevajo sekire in klici »ho-o-op«. Kozara je ena izmed večjih bosanskih šum, v kateri je zaposlenih nekaj tisoč drvarjev, ki kar celo leto sekajo drva. Ta se potem v tovarni, ki je v Bosanski Dubici prirede za transporte v inozemstvo. V Mlječanici sem bil gost tamkajšnjega šumskega poduzetnika, ki me

je ljubeznjivo pogostil in obžaloval s stricem vred, da nimajo kaj boljšega v hiši. Glavna hrana vseh tamošnjih delavcev je slanina. To mora vsakdo imeti in poleg nje si včasih skuhamo fižol, krompir. Kruh pečejo sami in priznati moram, da je prav okusen. Kar me je nemalo iznenadilo, je bilo to, da vlada v celi šumi absolutna prepoved opojnih pijač. Samo v okolici Mlječanice dela nad 1000 delavcev, a pri nikomur ne dobiš žganja ali kake druge opojne pijače. I.e v Pašinem konaku se toči vino. To le po imenu in sam gostilničar nam ni vedel povedati, kaj pravzaprav pijemo. Menda imajo nalašč vino, ki ne opijani, če ga spiješ tudi deset litrov. Po odmoru v romantični Mlječanici sem se zopet preko Kalvarije vrnil v Pašin konak, kjer sem čakal na šumsko železnico. Tu smo morali dobiti posebno dovoljenje, da se smemo ponoči voziti z nevarno šumsko železnico. Tako dovoljenje nam je dal tamkajšnji uslužni g. ravnatelj, a vseeno sem dobil vozni listek, s katerim izjavljam, da ne zahtevam v slučaju kake nesreče nobene odškodnine od strani družbe. Dolgo čakanje smo si kratili v prijazni »kafani« dobrega Ibrahima, ki nam je skuhal turško kavo na tri načine. Pogostil nas je s sedanjo turško kavo, s staroturško in pravo turško kavo. Ta podjetni in dobri kafedžija Ibrahim misli otvoriti v Ljubljani pravo turško kavarano. Korake v to je že podvzel. Ljubljancanom se obeta torej zopet nekaj novega. Sedeli bodo v pravi turški »kafani«, pušili »dugi čibuk« in srkali iz pravih »fildžanov« pravo turško kavo. V pozni

večerni uri smo strahoma sedli na šumsko železnico in se peljali skoro tri ure v dolino, v Bosansko Dubico. Pot je podnevi prekrasna, vijugasta in pelje med samimi prepadmi. Kdor je videl naš Vintgar, lahko vidi v Kozari pravo posestrimo. Nočna pot po železnici je pa jako opasna in ni čuda, da se družba že vnaprej odreka vsaki odgovornosti. Mi smo hvala bogu dospeli na cilj brez vsake nesreče. H koncu naj omenim še to, da smo na potu v Kozaro videli Manastir Moštanico, kamor romajo pravoslavni Srbi vsako leto na božjo pot.

V Dubici sem si še nekoliko ogledal bosansko življenje, zlasti v turškem delu. Edino, kar mi ni ugajalo, je bilo to, da hodijo Turkinje zagrnjene in se odtegujejo našim pogledom. Videl sem pa tudi več mladih odkritih Turkinj. Sedaj se menda ta predpis ne izvaja več tako strogo in zastirajo se pač samo take, ki imajo tehten vzrok. Lepe in mlade so to starokopitnost opustile. — Potem pa še nekaj. Velika nesnažnost, ki jo vidiš v malone vsakem turškem dučanu, jako neprijetno upliva na tujske.

Ker mi je dopust potekel hitreje, kot sem se tega zavedel, mi ni bilo mogoče dalje do Banjaluke, kakor sem se namenil. Morda bom imel prihodnje leto priliko priti v srce Bosne in bom potem o tem kaj obširneje pisal. Kdor pa hoče videti res pravo bosansko življenje, okusiti pravo turško kavo in prebiti par lepih uric med bosanskimi drvarji v divjeromantični okolici, naj se potruji v Kozaro.

Tajinstveni morilec deklet.

(Pravica ponatisa pridržana.)

(Nadaljevanje.)

Edvard ga nekako začudeno gleda, ker pa nikdar ne vprašuje, ako vidi, da začne tajinstveni mož govoriti o svojih zasebnih zadevah, zato tudi sedaj molči, trdno prepričan, da ima to potovanje svoj prav poseben povod. V tem ga utrjuje še neko čudno razburjenje, ki navdaja moža s krinko.

Po razmotrivanju nekaj manj važnih vprašanj odide Edvard iz maskirančeve sobe ter se poda k Bessy. Obvesti jo o predstojećem potovanju in ji naroči, da z Molly pripravita vse potrebno za dolgo pot. Obe deklici sta seveda tega poročila zelo veseli. Sedaj vsaj ostaneta v bližini onih, ki sta jima draga in po katerih hrepene njune duše.

Nikomur pa se niti ne sanja, da komaj par korakov od njih Eliza vnovič kuje načrte, ki naj bi pripomogli njej in Jimu do neomejenega gospodstva v zagonetni hiši.

Molly zopet izgine.

Doslej so vsi oblastveni napor, da bi dobili Jaka v roke, ostali brez uspeha. Londonsko prebivalstvo je vsak dan bolj razburjeno ter glasno zahteva, da policija že enkrat prime in kaznuje morilca deklet. — Dasi se londonska policija noč in dan trudi in beli glavo s tem vprašanjem, ni doslej odkrila niti najmanjšega znaka, kje naj Jaka pravzaprav išče, kaj šele prime.

Davis se brez odmora peča samo s tem vprašanjem, ne da bi se mu doslej posrečilo odkriti tudi najmanjšo sled o tajinstvenem morilcu.

Kot že pogosto poprej, ga naletimo tudi danes prav slabe volje pri svojem predstojniku. Nenadoma nekdo glasno potrka na vrata.

Na poziv policijskega šefa »Notri!« se pokaže med vratni policijski poduradnik Gordon, katerega vnanost se je zadnji čas docela izpremenila. Preje prijazen obraz je sedaj čmeren in močno ordel, vpliv alkohola, katerega je vžival brez mere, kar je bilo že na zunaj opaziti. Oba policijska uradnika — šef in Davis — se pomenljivo spogledata. Prememba, ki se je tekotom zadnjih dni izvršila, pri sicer tako treznem in zanesljivem možu, tudi njima ni ostala prikrita. Kljub temu sta rada zatislila eno oko, ker je bil Gordon v službi še vedno slajno vporabljen.

»Kaj imate povedati, Gordon?« ga vpraša kriminalni šef. Nagovorjenemu se je že na zunaj videlo, da je strašno razburjen. Pesti ima stisnjene, iz potez njegovega obraza je čitati veliko besnost.

»Moja hči — je že zopet — ušla,« de skoro brez sape.

Sedaj se dvigne Davis s svojega sedeža in reče razburjenemu možu:

»To bi vam bil mogel že vnaprej povedati, Gordon. Kakor so mi pravili vaši tovariši, ste deklico tudi mučili. Potem seveda ni čudno, da ni hotela še dalje ostati doma.«

Gordon prav debelo buli v Davisa, kot da ga ni razumel. Potem pa reče s precej osornim glasom:

»Z Molly sem ravnal, kakor je zaslužila. Povedala naj bi, kje je bila, odkar smo jo pogrešali; ker tega ni storila, sem postal več divji in sem ji v jezi pretil.«

»Zato je tudi odšla!« pristavi Davis mirno.

»Kdo ve, morda je uboga deklica v svojem obupu izvršila celo samomor.«

Gordon se hripavo zasmee in de:

»Ta?! — Oh, vaša milost, kaj takega ji ne pride na misel. Neznani mož je čakal nanjo pred hišo in žnjim je potem odšla. Najbrže je bil sel dotičnega, pri katerem je bivala, ko je prvič izginila.«

»Nekoč ste tudi pravili, da mora vaša hči nekaj več vedeti o Jaku,« reče Davis.

»Tega naziranja sem še danes,« odvrne Gordon. »Da, jaz sem docela uverjen, da je Molly bilo več znanega o Jaku kot vsej londonski policiji. Prisega ji je služila kot dobrodošel izgovor. Morda se je celo zaljubila v koga izmed Jakove družbe.«

»Iz česa pa sklepate vse to, Gordon?«

V tem naziranju me utrjuje dejstvo, da je med tem, ko je bivala v domači hiši, o takih stvareh mnogokrat govorila v spanju.

Nekoč je pravila o ladji, ki tako hitro vozi, da je ni mogoče dohiteti.«

Davis in kriminalni šef se spogledata.

»Potop policijskega parnika,« zašepeče šef.

Davis prikima.

»Moji sosed so mi povedali, da so večkrat na večer opazili pred mojimi vrati neznanega človeka, ki je prisluškoval. Da, eden od njih celo trdi, da je zagoneten človek imel na obrazu krinko.«

»Ni mogoče!« vzdikne kriminalni šef.

»Moj sosed trdi to. Priseči na to seveda ne morem, vendar nimam vzroka, da mu ne bi verjel. Molly je bila docela izpremenjena. Dovolj pogosto sem zapazil, kako pozorno je prebirala v časopisih poročila o Jakovih činih.«

»Vaša poročila so velike važnosti, ljubi Gordon,« de kriminalni šef. Za nas je sedaj najvažnejše, da zvemo, kje se nahaja vaša hči. In v to svrhu bo takoj vse potrebno ukrenjeno.«

»Bogsigavedi, kje je sedaj,« se srdi policijski poduradnik. »Mož, pri katerem biva, bo vsekakor skušal svojo ljubico dobro skriti.«

»Pa to ni tako lahko,« pripomni Davis. »In če je vaša domneva morda tudi pravilna, se bo vaša hči vendarle tuintam pokazala v javnosti. Naključje nam prav lahko pripomore, da dobimo njo ali njene zagonetnega zapeljivca.«

Gordon stiska pesti in škriplje z zobmi.

»Bog mu bodi milostljiv, če mi pride v roke. Podlež, ničvredni, mi je izvalil mojo hčer!«

Kriminalni šef si je medtem nekaj zapisal, potem pa se oglasi: »Gospod Gordon, tu imate pooblastilo, da vzamete večje število detektivov, ki naj skrivaj poizvedujejo, kje tiči vaša hči. Kolikor mi je znano, pozna vašo hčer, ki je zelo čedna deklica, precejšnje število naših stražnikov. Zato si nikakor ne morem misliti, da je ne bi kmalu izsledili.«

Gordon spravi pooblastilo v žep, se obrne z nekoliko omahujočim korakom in odide iz sobe.

»Že zopet je precej nadelan,« reče zaničljivo Davis.

»Pustimo mu to veselje. Gordon je v službi zelo zmožen in uporabljen. Tuga in žalost sta povzročila, da se je udal pijači. Ne verujem, da postane pijanec. Poleg tega sem sklenil, da mu pozneje enkrat, ko se umiri, pošteno izprašam vest!«

»Kaj pravite k temu, kar nama je povedal o svoji hčeri, vaša milost?«

»Vsa zadeva je zagonetna in gotovo čudna. Le to mi ne gre v glavo, da bi imela deklica znanje celo z Jakovimi tovariši. Aretiranec, ki nam je ušel iz zaporov, je vendar o priliki aretacije strašno grozil in žugal Molly Gordon. Jaz mislim, da bi Jakovi tovariši ne bili prizanesli deklici, če bi jim prišla v roke.«

»Morda so pa pri tem imeli posebne namene, vaša milost, in si z zvijačo pridobili naklonjenost in zaupljivost deklice, da bi jim sedaj prinašala razna poročila!«

»To je prav malo verjetno, ljubi Davis, kajti ti ljudje bi pač nikdar ne zaupali hčeri policijskega organa in to tem manj, ker je bila v naši službi kot špijonka. Ne, to je povsem izključeno; preje bi mislil, da je deklica doživela kak ljubavni dogodek in se je sedaj zopet vrnila k svojemu ljubimcu.«

Toda Davis krepko zmaže z glavo.

»Ne, ne, vaša milost, spomnite se le na pismo, ki ga je podala Molly Gordon svojim staršem, na njen nenađen povratek, na njeno govorenje v sanjah, predvsem pa na pripombo o hitri ladji. Vse to je, kar se mi zdi zelo čudno.«

»Gotovo, ljubi Davis, vendar si radi teh povsem negotovih zadev ne bova belila glave. Naša poizvedovanja imajo namen odkriti morilca deklet Jaka in tega moramo najti!«

»Toda, kako naj še usmerimo naša poizvedovanja?« de Davis plašno. »Celo potapljači niso našli njegovega skrivališča.«

»In vendar ga bomo našli! Preveč napeta struna počl. Enkrat bo zločinec po kaki svoji neprevidnosti vendarle prišel v naše roke.«

»Morda. Le še srečno naključje nam more pomagati. Mi smo storili vse, kar je bilo v naših močeh.«

»Storiti pa moremo še več. Pogum nam ne sme nikoli upasti. Saj tudi vidite, da naši neprestani napor niso bili brez uspeha. Že precej časa ni bil izvršen v Whitechaplu

noben umor več. Seveda se izvrši marsikatera tatvina, marsikak zločin pod Jakovim imenom.«

Odgovorni urednik Anton Brandner.
Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.
Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.

THE REX Co., Ljubljana
Gradišče 10. • Telefon št. 268 int.
Vošeni papir za vse razmnoževalne aparate.

Enkrat
za vselej se Vam priporoča samo veletrgovina
R. Stermecki, Celje,
ako hočete res dobro in poceni kupiti
ČEVLJE
ročno, domače delo, kakor tudi fine tvorniske, obleke za ženske, moške in otroke, perilo, klobuke, pletene jope, čepice in šale, kravate, rokavice, nogavice in sploh vso modno robo za dame in gospode. — Trgovci engros-cene.

Gradbeno podjetje

Ing. DUKIĆ in DRUG.

Ljubljana, Bohoričeva 20.

Jugoslovanska hranilnica in posojilnica

v Celju t. z. z. o. z.

Pisarna: CELJE, Aleksandrova ul. 4.
Najvišje obrestovanje vlog na hranilne knjižice in v tekočem računu brez vsakršnega odbitka. Hranilne vloge vezane na daljše odpovedne roke in večji vezani zneski se obrestujejo po dogovoru. Poštahranilniške položnice so na razpolaganje. Posojila pod ugodnimi pogoji. Eskomptiranje povzetij in trgovskih računov. Uradne ure vsak delavnik od 8. do 12. in od 2. do 6. ure popoldne.

Za vsa pleskarska dela, lakiranje vozniških koles v ognju in lakiranje avtomobilov se priporoča
Tone Malgaj
Ljubljana
Kolodvorska ulica št. 6.

JADRANSKA BANKA, a. d. Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000.—

Rezerva: . . . Din 32,515.000.—

Podružnice:

Bled, Cvatat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb.

Amerikanski odio.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
Frank Sakser STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

Veza za Južno Ameriku:

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Pozor!

Pozor!

NAZNANILO.

Cenjenemu občinstvu in zlasti vsem bivšim članom „Splošne gospodarske zadruge“ v Celju, naznanjam, da sem s 16. avgustom otvoril v Celju, Samostanska ul. 4 v bivših prostorih „Splošne gospodarske zadruge“

na novo opremljeno

špecerijsko trgovino.

V zalogi imam vedno sveže špecerijsko in kolonialno blago, deželne pridelke ter sploh vse življenske in gospodarske potrebščine.

Za obilen obisk se priporočam

Alojz Ploj.

Postrežba točna!

Cene zmerne!

Ljubljana, Mestni trg 5.

O. BERNATOVIC

Konfekcijska trgovina